

Súlyosabb azonban, hogy a 87. lapon a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának 1931. szeptember 5-én kelt határozatát 1934-re teszik. Súlyos hiba, hogy a fordító Marx két különböző helyen szereplő szövegét másképp fordítja.

64. lap. „Oktatás alatt három dolgot értünk: 1. szellemi képzést; 2. a test fejlesztését, amelyet a tornaiskolák és a katonai gyakorlatok nyújtanak; 3. politéchnikai nevelést, amely megismerteti az összes termelési folyamatok általános tudományos alapelveivel a gyermekeket és serdülőket, egyszersmind megtanítja őket az egyszerű készülékek gyakorlati kezelésére.“

A 231. lapon ugyanezt a szöveget, a genfi kongresszus határozatát a következő változatban olvashatjuk: „Nevelés alatt három dolgot értünk: 1. szellemi, 2. testi fejlesztést, amilyent pl. a tornaiskolák és katonai gyakorlatok nyújtanak, 3. politéchnikai nevelést, amely megismerteti a gyermeket és serdülőt az összes termelési folyamatok általános tudományos elveivel s melynek folyamán gyakorlatot szerezhetnek az összes termelési ágak alapelezközeinek kezelésében.“ Meg kell még említenünk, hogy Marx e helyen *értelmi* nevelésről beszél és nem *szellemiről*.

Nagy hiánya a kiadásnak, hogy nincsenek a szükséges helyeken magyarázó jegyzetek, amelyek nélkül a szöveg nem egy helye neveléstörténeti műveltséggel nem rendelkezők számára alig érhető hozzá. A pedagógiai műveltséggel rendelkezőket viszont feltétlenül zavarja, hogy a fordító a 183. lapon a projekt-módszert „projektív módszernek“ nevezi el, és ezt még egyszer megismétli a 186. lapon.

A következő kiadást sokkal gondosabban kell elkészíteni!

KÜZDELEM A POLGÁRI IDEOLÓGIA BEFOLYÁSA ELLEN A SZOVJET NEVELÉSTUDOMÁNYBAN

A Szovjetunió vezette imperialistaellenes tábor hatalmas politikai-gazdasági sikereket ért el. A Szovjetunió ereje állandóan növekszik, ugyanakkor az imperialisták erői gyengülnek, a nemzetközi erőviszonyok az imperialista ellenes tábor javára megváltoztak. Ezek a tények nem egyszerűen „csak“ taktikai fölényre, vagy „jártasságra“ utalnak, hanem következményei és kifejezői a szocialista társadalmi rendszer, a marxizmus-leninizmus igazsága erejének, kifejezői a tőkés rendszer külső és belső ellentmondásainak, rothadó tartalmának. A demokratikus tábor sikerei következményei és kifejezői annak, hogy e tábor vezető ereje a Szovjetunió, az az ország, ahol a kapitalizmus rabságának felszámolásával, az embernek ember általi kizsákmányolása teljes megsemmisítésével felépült a szabad emberek és nemzetek szocialista köztársasága. A Szovjetunió ereje az ellentétes osztályoktól mentes, a kapitalizmus szörnységeitől mentes társadalom, a kommunizmust építő társadalom ereje, ami az imperializmus és a háború elleni harcban állandóan növekszik.

Az imperializmus gyűlölete a szocialista tábor iránt nemcsak az ellene gyártott esztelen fegyverkezésben nyilvánul meg, létét nemcsak ezzel próbálja meghosszabbítani, hanem minden erővel azon van, hogy életre keltse, felélessze a szocializmus országában a kapitalizmus csöke-

vényeit: a burzsoá ideológiák előtti behódolást, nemzetiségi előítéleteket, politikamentességet és ezen keresztül gyengítse harcкészségét.

Ezért a mai körülmények között rendkívüli jelentősége van az ideológiai harcnak, az eszmei pártosságnak, amely szenvedélyes és engesztelhetetlen harcot vív „úgy a kommunizmusért, mint a bomló polgári ideológia és annak a szovjet kultúrába való behatolási kísérlete ellen...”¹

A pártosság feladata abban áll, hogy rámutasson a különböző eszmeáramlatok osztálytartalmára, feltárja politikai kapcsolataikat és leleplezze azok esetleges burkolt és megtévesztő voltát. E nélkül a harc nélkül lehetetlen legyőzni az osztályellenséget. A pártosság a marxista-leninista világnézet tudományosságának záloga. A proletariátus pártjának világnézete kifejezi és csak ez fejezi és fejezheti ki a történelem objektív menetét, a haladást. E világnézet pártossága biztosítja a valóság igazi, torzításmentes megismerését. Másrészt viszont minden tudományos elmélet olyan mértékben, annyiban válik tudományos elméletté, igazán, kizárólagosan tudománnyá, amennyiben sikerült az egész emberi történelem tapasztalataiból leszűrni és az egész történelemmel igazolt dialektikus materializmus módszerét saját területén *kritikailag* alkalmaznia, minden idealizmust, minden metafizikát területéről elfűznie.

Az elmélet tisztaságáért, a tudományosságért folytatott harcnak, az ellenség kíméletlen leleplezésének eszköze a kritika; önkritika fegyvere.

A dolgozó nép ügyének szeretete nyilvánul meg abban a szenvedélyes bírálatban, amellyel a szovjet tudósok a tudomány területén egyes könyvekben fellelhető gyűlöletes burzsoá ideológiai maradványokat leleplezik. Ez a kritika, mely mindig a legszélesebb rétegek bevonásával a tárgyilagosság és építeni akarás szándékával történik, a szovjet tudományos életnek hatalmas ösztönzője. Felkelti és elmélyíti a tudomány embereiben a tudományos pontosságra való törekvést, a felelősségérzetet, amellyel a népek, a szocialista hazának, a Pártnak tartoznak és felkelti a munka- és kutatási kedvet, ösztönzést ad a marxizmus-leninizmus kimeríthetetlen kincsesházának állandó tanulmányozására, amely minden tudományos kutatás és alkotás előfeltétele. A marxizmus-leninizmus tanítása nem ismer el semmiféle dogmát, tekintélyt, arra tanít, hogy semmi sem örök, minden a változás örök törvényének² van alávetve. Maga a marxizmus is állandóan fejlődik, tételeit a gyakorlatban ellenőrzi. Ha elszakadna a gyakorlattól, ha megszűnnék vezérfonal lenni a cselekvéshez, önmagával kerülne ellentétbe, dogmává változnék. A gyakorlat és elmélet egymást alakító egysége teszi szükségessé és lehetővé a marxizmus állandó fejlődését és elévülhetetlenségét. Ez adja az elvi alapot az éles és merész, de mindenkor objektív építő kritikához, mely nem engedheti meg a személynéző szülő alázatát, az igazság elmondásának személyre való tekintettel történő elhallgatását, a hibák „elkenését”. Ez a széleskörű kritika, amely a tudományok fejlődését elősegíti, nemcsak ösztönző jellegű, hanem elvi, dialektikus materialista jellegénél fogva a tudomány szilárd, átszakíthatatlan páncélzatát is kikovácsolja,

¹ Vosztrikov: Lenin-Sztálin harca a filozófia pártszerűségéért, Bp., Szikra, 1949.

Zsdánov 1947. június 27-iki hozzászólása az Alexandrov G. F. a „Nyugateurópai filozófia története“ c. könyvének vitájához hatalmas változást idézett elő, élénk kritikai szellemet lobbantott fel a tudományok különböző területein. Ez a hozzászólás előtérbe állította az elmélet pártszerűségének, a kritika jelentőségének, a marxizmus helyes tudománytörténeti értékelésének, a dialektikus materializmus és a tudományok viszonyának kérdését. Ez a pedagógia tudományának fejlődésére sem maradt hatástalanul. A meginduló kritikai élet felszínre hozta azokat a veszélyes nézeteket, amelyek behatoltak és megbújtak a pedagógia területén és megfertőzték burzsoá tartalmukkal a kommunista ember nevelését szolgáló hivatott tudományt.

A burzsoá ideológia maradványaira mutat rá a Szovjetszkaja Pedagógika több száma azon viták ismertetésével, amelyek a közelmúltban a pedagógia területén kiemelkedő tudósok könyveinek bírálatával kapcsolatban lezajlottak. Így *Szmirnov V. Z.* a neveléstudomány kandidátusa, a Szovjetszkaja Pedagógika 1948. évfolyamának 5-ik számában beszámoló *Medinszkij J. N.* professzor 1947-ben megjelent „A neveléstudomány története“ című könyvének megvitatásáról. A tankönyv bírálatánál sok felszólaló a tankönyvnek pozitív oldalai közé sorolta, hogy a szerző éles „kritika tárgyává teszi a burzsoá neveléstudományi elméletet, különösen annak reakciós képviselőit, Herbartot, Spencert, Kerchsensteinert, Deweyt és a reakciós nevelési gyakorlatot: a jezsuita iskolákat, Luther iskoláját stb.“, valamint azt, hogy helyesen mutat rá a könyv arra, hogy „Marx és Engels adták meg a kommunista neveléstudomány elméletét és hogy ebben az elméletben minden kérdés egészen más elvi alapon áll, mint a burzsoá kispolgári neveléstanban. Itt tűnik ki először a burzsoá nevelés osztályjellege. Itt határozzák meg a szocialista társadalomban való nevelés feladatait nem az utópista álmok szellemében, mint ezt az utópista szocialisták tették, hanem tudományos alapon“.

De a tankönyv számos más érdeme mellett igen sok lényeges tévedést és fogyatékoságot tartalmaz. A felszólalók közül sokan megjegyezték, hogy a tankönyvben „nem eléggé domborodik ki a neveléstudomány fejlődésének két vonala, a materializmus és idealizmus vonala, és nem eléggé mutatja a neveléstudományi elmélet és gyakorlat különböző irányzatai közötti küzdelmet... nincs eléggé kimutatva a nevelési elmélet és nevelési gyakorlat közötti összefüggés és kölcsönhatás. Gyakran úgy tekinti ezeket, mint párhuzamosan fejlődő, egymástól független jelenségeket. A burzsoá nevelési elméletek bírálatában sem hiányzik mindenütt az objektivista álláspont. Ezek bírálata sem tűnik ki élességével és nem elég következetes. Nem világít rá egyik-másik pedagógus nevelési nézeteinek osztályjellegére sem. Különösen gyengének látszik Dewey nézeteinek bírálata. Nem *leplezi le* kellő mértékben Deweyt, mint a jelenkori imperialista burzsoázia képviselőjét. Miután helytelenül értékeli az iskolai étellel való kapcsolatának biztosítására irányuló követelést, a gyermek kezdeményezési jogára stb. irányuló követeléseket, melyeket Dewey elsősorban demagógiai célokból támasztott, a tankönyv szerzője nem emeli ki Dewey nevelési rendszerének osztályjellegét és meg nem érdemelt jó tulajdonságokat ír javára, pedig kiméletlenül le

kellene lepleznie a tudománynak és demokráciának ezt a legrosszabb ellenségét és egyben egész demagógiáját is, amellyel a reakció érdekeit szolgálja.“ A szerző nem fordít elég figyelmet az amerikai, angliai és franciaországi iskolaügy megvilágításánál ezeknek az országoknak gyarmatain lévő iskolákra. „E nélkül pedig nem lehetséges a kapitalista országok iskolapolitikáját és iskolai gyakorlatát minden oldalról bemutatni és meggyőzően bebizonyítani e gyakorlat és politika osztályalapjait.“ A tankönyvben helyet kap a burzsoá neveléstudomány egyes képviselőinek idealizált beállítása. Nincs kihangsúlyozva a polgári humanizmus korlátozottsága és a szocialista humanizmushoz viszonyított gyökeres különbsége, hogy milyen távol álltak képviselői a néptől és milyen távol álltak tőlük azok a humanista elvek, amelyeket a szocialista rendszer a gyakorlatban megvalósít. Hiányzik a tankönyvből annak a befolyásnak megfelelő konkrét kimutatása, amelyet Marx és Engels tanai a nevelésre és a neveléstudomány elméletének további fejlődésére gyakoroltak.

Más professzoroknál, mint Rjeznik, Ganelin, Golant, vagy Rubinstein munkáiban a kommunista társadalom építésének célkitűzéseivel, a marxista-leninista világnézettel összeférhetetlen kozmopolita szemlélettel találkozunk.

A kommunista társadalom építése alapvetően meghatározza a nevelés célját, eszményét, feladatait, sőt módszerét. A magántulajdon eltörlésével, a társadalmi életfeltételek megváltoztatásával, a kizsákmányolás megszüntetésével, a munkához való új viszonyulással, a burzsoá ideológia mérgező hatása elleni harccal, a proletár erkölcsiség továbbfejlődéseként a szocialista erkölcs alakult ki. A szocialista erkölcs mindenek előtt a Párt tömegeket forradalmasító hatalmas ereje, magas eszmeisége, vezetése következtében új embert formált, a szocialista ember típusát. A kommunista társadalom építése még magasabb követelményekkel lép fel az emberrel szemben, olyan embert kíván, akinek tudatából ki vannak űzve a kapitalista maradványok. A legmagasabbfokú társadalom, a kommunizmus építése a magasfokú erkölcsiséggel és eszmeiséggel bíró embertípus kinevelését követeli, olyan emberét, aki képes a kommunizmus felépítését megvalósítani. Éppen ezért különös hangsúlyt kap a kommunizmust építő társadalomban, a Szovjetunióban a nevelés, éppen ezért fokozott éberséggel vigyáznak a külföldi burzsoá kultúra befolyásának kiküszöbölésére, a burzsoá szokások és ideológia behatása elleni harcra és ugyanakkor a nemzeti és proletár hagyományok, a nemzetközi proletariátus kultúrájának ápolására. Az imperializmusnak szálláscsinálója, mérgezett fegyvere a leigázott népek lelki szétzüllesztésének eszköze, a nemzeti függetlenség, hazaszeretet és kultúra meggyalázása a kozmopolitizmus áramlata. Kifejezője a nemzetközi burzsoá piac kiterjesztésére való törekvésnek, a kapitalista világgazdaság létrehozásának. Nem más, mint a leigázás előkészítése. Mint kizárólag exportra készült dömping áru, az otthoni piacon nem igen látható, otthoni használatra a sovinizmus mérge szolgál, amely kitűnően szolgálja a más nemzetekkel való összeférhetetlenséget, más nemzetek leigázásának előkészítését. Kozmopolitizmus-sovinizmus egy-ugyanazon gazdasági, társadalmi, politikai, ideológiai rendszer egymást feltételező

két oldala, a szocialista internacionalizmus és patriotizmus kibékíthetetlen ellentéte. A kozmopolitizmus eszméi ennek ellenére befurakodtak a filozófiába és a pedagógia területén kívül más tudományágakba is. „A kozmopolitizmus feltűnése a pedagógiai tudományokban, a burzsoá pedagógiai elméletek előtt való szolgai megalázkodás feltétlenül zavarólag hatna a fejlődő nemzedék helyes nevelésére, akadályozná az igazi marxista-leninista alapon álló nevelés-tanítási tudomány megteremtését.“ (Szovjetszkaja Pedagógika, 4. sz.)

A neveléstudományban a gyökértelen kozmopolitizmus legkirívóbb képviselője *Rjeznik J. B.* professzor „A tanulás folyamatának elmélete és gyakorlata“ c. doktori értekezése. Ebben a munkájában sok erősen reakciós szemlélt burzsoá pedagógus kijelentéseit minden „megjegyzés nélkül közli“. „Bőséges idézetet ad Platon, Quintilianus, Rotterdami Erasmus, Comenius, Locke, Helvetius, Rousseau, Pestalozzi, Kant, Hall, Stanley és mások műveihől“, ugyanakkor alig foglalkozik a Szovjet haza pedagógusaival, meg sem említi Herzen, Dobroljubov, Csernisevszkij nevét, noha az orosz felvilágosodás eszméinek képviselői helyesebben oldották meg az átöröklés, a környezet és a nevelés kérdésének szerepét, mint a nyugatiak ugyanebben az időben.

A kozmopolitizmus fellépése a pedagógiában különösen abban nyilvánul meg, hogy a marxista pedagógiát úgy tüntetik fel, mint a burzsoá eszmék egyenes leszármazottját. Ennek az „egységes áramlat“ elméletének neves terjesztője *Svadhovszkij*. Azt bizonyítja, hogy a „mult idők minden pedagógusa hozzájárult kincseivel a neveléstudomány kifejlődéséhez és a szovjet pedagógiának ezt az örökséget csak magáévá kellett tennie“. Objektivista módon értékeli például Locke pedagógiai rendszerét, valamint a kapitalizmus védőjének, Spencernek, továbbá az amerikai imperialisták érdekeinek védelmében harcoló Dewey-nak pedagógiai rendszerét is.

Hasonlóan veszedelmes elmélet terjesztője *Szkatkin N. N.*, aki „A pedagógia tudománya a kommunista nevelés jelenlegi feladatainak színvonalán“ c. vezércikkében azt állítja, hogy az osztálytársadalomban „egyetemes, egységes, nemzetközi tudomány“ létezik. „Nyilvánvaló, hogy ilyen állításnak semmi köze a marxi-lenini elmülethez. A tudományban állandóan folyik a haladó és reakciós erők küzdelme s ez a harc visszatükröződése a társadalomban folyó osztályharcnak.“

A kozmopolitizmus a neveléstudomány történetének területét sem hagyta érintetlenül. Mint objektívizmus élesen nyilatkozik meg *Ganelin S. J.* és *Golant E. J.* segédkönyvében a pedagógia történetéhez. Ez a könyv „megszépíti a burzsoá pedagógusok — Herbart, Fröbel, Spencer, Dewey és mások — reakciós eszméit és objektivista módon fejtegeti a külföldi reakciós pedagógusok nevelési elméleteit. Ugyanakkor azonban a könyv szerzői nem tartották érdemesnek megemlékezni olyan kiváló pedagógusok rendszeréről, mint Krupszkaja N. K. és Makarenko A. Sz.“ Az amerikai iskolákról viszont annál nagyobb lelkesedéssel emlékeznek meg és az amerikai iskolákban használatos módszertani eljárások egész sorát ajánlják megőrzésre.

Az objektivizmus és kozmopolitizmus mérge még ennél is jobban megfertőzte a pszichológia területét. A szolgálai megalázkodás a nyugati kultúra és tudomány előtt gátolta a kritikai szellem felébredését. Ennek tudható be, hogy a kozmopolitizmus egyik legveszélyesebb terjesztője Rubinstein Sz. L. professzor igen hosszú ideig nem kapott kritikát. Működéséről legutóbbi időben azonban igen alapos kritikát mond Plotnyikov P. J., a neveléstudomány kandidátusa, a Szovjetszkaja Pedagogika 1949. évi 4. számában, „Meg kell tisztítani a szovjet pszichológiát a gyökértelen kozmopolitizmustól“ c. cikkében. Plotnyikov rámutat erre, hogy Rubinstein nem tesz eleget annak a feladatnak, ami minden szovjet pszichológus feladata, hogy minden tudományos munkában következetesen, kíméletlenül és teljesen leleplezze a nyugateurópai pszichológia és annak tekintélyei előtt való meghódolást és küzdenie kell olyan visszaszító jelenségek ellen, mint a gyökértelen kozmopolitizmus fellépése a tudományban. A szovjet pszichológiának a szovjet szocialista gyakorlat következményének kell lennie, annak szükségleteit kell kielégítenie és meg kell mutatnia azt a konkrét történelmi helyzetet, melynek feltételei mellett folyik a szovjet ember pszichéjének átalakítása. Ezzel szemben Rubinstein művei, különösen „A pszichológia fejlődésének története a Szovjetunióban“ és „Az általános pszichológia alapjai“ c. munkája a kozmopolitizmus és objektivizmus szellemében vannak megírva. „Hasoncsúszik a nyugati kultúra előtt, megrágalmazza, lebecsüli a Szovjetunió pszichológiájának nagyjait. Az egész világon megbecsülést és annyi dicsőséget szerzett Pavlovot egy szintre helyezi a haladásellenes, reakciós Thorndike-kal.“ Megrágalmazza Herzent, Belinszkijt, Dobroľjubovot és Radicsევot, akinek az újszülött gyermek lelkivilágára vonatkozóan zseniális meglátásai voltak. Úgy beszél a legnagyobb orosz tudósokról, akik egyedülálló felfedezéseikkel új utat nyitottak a pszichológiában, mint a nyugat eszméinek átadóiról és közvetítőiről Oroszországban.

Ezen súlyos hibáknak forrása az osztályonkívvüliség; az osztályfeletti-ség antimarxista szemlélete, ami szintén megtalálható Rubinsteinnél. Rubinstein az emberről nem mint térben, időben, történelmi korszakban elhelyezett társadalmi viszonyoktól meghatározott emberről beszél, hanem mindettől elvonatkoztatva az emberről általában, az absztrakt emberről, a biológiai emberről szól. Ez a társadalmonkívvüli szemlélet teszi lehetővé az egyenlőség jelének tételét az osztálytársadalom embere és a kommunista társadalmat építő ember közé, és ez magyarázza meg, hogy könyvében „még a „Tehetség“ c. fejezetben sem szól egy szót sem, a fasiszta pszichológiáról, noha itt lehetetlen nem beszélni erről.“ „A fejtegetések általános-emberi, osztályfeletti és pártfeletti jellege a tudomány kozmopolita kezelése — ez Rubinstein hibás módszere.“ Ezek a hibák még a könyvei nyelvében is visszatükröződnek. Az orosz nyelv pompáját, élénkségét, erejét, tömörségét suthadobva a nyugati skolasztika száraz és élvezhetetlen nyelvével használja és ezt megtétezi az idegen szavak olyan zsúfolt használatával, amely érthetlenné teszi és megátolja, hogy tömegekre hatni tudjon.

Ugyancsak alapos kritikában részesült Kairov professzor szerkesztésében megjelent „Pedagógia. Tankönyv, a pedagógiai főiskolák és

egyetemek számára“ c. kiadvány. A vitát, mely ez év februárjában és márciusában ment végbe, maga az O. Sz. F. Sz. K. Neveléstudományi Akadémiájának elméleti és történeti kérdésekkel foglalkozó intézete rendezte.

A könyv legnagyobb fogyatékosága, hogy hiányzik belőle a szovjet tudomány támadó harci szelleme, nem mozgósít az ellenséges ideológiák elleni harcra, azok elvi bírálatát nem adja és nem leplezi le őket. Nem állítja kellő élességgel szembe a pedagógia tételeit az ellenséges burzsoá pedagógiával. A könyvnek meg kellett volna mutatnia „az egyedül tudományos marxista-leninista metodológiára alapuló szovjet pedagógia elvi különbségét a burzsoával szemben“. Meg kellett volna mutatnia, hogy hogyan oldja meg a burzsoá és hogyan a szocialista pedagógia a különböző problémákat. Ilyenek pl. „az értelmi nevelés feladatai, a tanítás nevelő jellege, a tanítás folyamata, a szemléletesség elve és a tudatosság elve a tanításban, a képzés tartalma, az anyag kiválasztásának elve a tantárgy számára, a tanulói munka megszervezése, az ismeretek ellenőrzése és értékelése, a harc az eredménytelenség ellen, az átöröklés kérdései stb.“ „Ha a legfontosabb kérdések vizsgálatában a tankönyv szerzői rendszeresen bemutatnák és összehasonlítnák a mi pedagógiánkat és a burzsoá pedagógiát, feltárnák a burzsoá pedagógia idealisztikus metafizikai gyökereit, megmutatnák annak reakciós lényegét és ugyanakkor megmutatnák a szovjet pedagógia dialektikus, materialisztikus eljárását a pedagógiai kérdések beállításánál és megoldásánál, akkor az jelentősen nagyobb mértékben nevelné hallgatóinkat gondolkodását.“ (Poznanszky N. F. prof. felszólalása.)

A tankönyv szerzői, még olyan jelentős kérdéskörnél sem adják meg az osztályelemzést, mint a munkára való nevelés kérdésében és itt is elkerülnek a szembeállítását a burzsoá reakciós munkaelméletekkel. Nem ad választ a könyv a kommunista ember nevelésének alapvető kérdéseire sem, nem oldja meg a kommunista erkölcsi nevelés problémáit sem, pedig ehhez a kiinduló alapokat Lenin és Sztálin tanításai, Makarenko, Kálinin, Krupszkaja feldolgozott tapasztalatai megadják. Igen nagy hibája még a könyvnek, hogy nem vette figyelembe a pedagógusok, az iskolai élet tapasztalatát, elszakadt a gyakorlati élettől. „A tankönyv szerzői nem használták fel a Párt Központi Bizottságának útmutatásait sem és nem győzték le teljesen a burzsoá pedagógiai elméletek reakciós befolyását sem.“ (Zikajev J. V. felszólalása.)-E hibák forrásai: „a) a kutatómunka dialektikus materialista módszerének, a szerzői munkaközösség által való gyenge elsajátítása, b) a tudományos kutatómunka elégtelen kifejlesztése a pedagógia területén és elszakadása az iskolától, c) a kérdések sorának kidolgozatlanlansága“ mondotta Rivesz Sz. M. professzor a szerzői munkaközösség egyik tagja — válaszában.

Ezeket a hibákat csak termékeny viták megrendezésével, a viták eredményeinek feldolgozásaival és a kritikának olyan éles alkalmazásával lehetett feltárni és kijavítani, mint a fenti példákon láttuk. A vitáknak és eredményeiknek a szovjet tudományos élet fejlődését előmozdításán túlmenő jelentőségük van. A problémák nagyrészt olyanok, amik a szocializmus útjára lépő népi demokráciák, így Magyarországon életében

is napirenden vannak. Ezeknek megoldásához segít minket a Szovjetunió tapasztalata és támogatása. Ezek a tapasztalatok arra mutatnak, hogy a fenti problémákat feltárni és megoldani csak élénk kritikai élet segítségével, a marxista világszemlélet alkalmazásával, a marxizmus tanításai-
val, a pedagógiai gyakorlat és elmélet szoros összekapcsolásával, a pedagógusok tapasztalatainak feldolgozásával, a szovjet pedagógia elméleti és gyakorlati eredményeinek felhasználásával, a magyar haladó pedagógia eredményeinek feldolgozásával, a haladó eszmék fejlesztésével, a mult reakciós elméleteinek kritikai felszámolásával, a pedagógiai kutatómunka intenzívvé tételével lehet. A magyar pedagógia csak ezen az úton tudja teljesíteni azt a megtisztelő feladatot, amely a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével épülő szocialista társadalmunkban reá hárul, amely feladat nem kisebb, mint hogy megteremtse a szocialista társadalom magas erkölcsiségű, politikai, eszmei képzettségű, harcoss humanista emberének kineveléséhez a pedagógia elméletét és gyakorlatát.

Göndör Tibor